

Ганна СОКІЛ

ГАЛИЧИНА У ФОЛЬКЛОРНОМУ ОБСТЕЖЕННІ ВОЛОДИМИРА ЛЕВИНСЬКОГО ТА МИРОСЛАВА КАПІЯ

Імена М. Капія та В. Левинського маловідомі громадськості, а вони внесли вагомий вклад в українську науку. Їхні фольклорні записи з Галичини поповнили видання Етнографічної комісії НТШ наприкінці XIX — на початку XX століття та архівні фонди, що дало можливість розширити уявлення про цей регіон.

Ключові слова: фольклорні записи, Галичина, регіон, народнопісенні жанри, варіанти, мотиви.

© Г. СОКІЛ, 2011

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 3 (99), 2011

Галичина цікавила багатьох дослідників самотнім глибинним фольклором, звичаями та обрядами, на які цей край вельми шедрий. Активна робота в галузі народознавства проводилась тут наприкінці XIX і початку XX століття. Цей період увійшов у історію як продуктивний і досить важливий для фольклористичних студій, час, коли у Львові активну діяльність розгорнуло Наукове товариство імені Шевченка (далі — НТШ), в якому об'єдналися дослідники з різних куточків України.

Організацією фольклористично-етнографічної роботи займалася Етнографічна комісія НТШ, що поставила питання систематичного збору джерельних матеріалів і його публікації у спеціальних виданнях — «Етнографічному збірнику» та «Матеріалах до українсько-руської етнології» (з 1908 р. «Матеріали до української етнології»). Фольклорні збірники поповнювалися записами народної словесності не лише відомих, а й мало-знаних збирачів. Серед них щоразу відкриваються нові імена, до яких належать Мирослав Капій та Володимир Левинський.

Добрий знавець імен, які присвятили свою скромну працю Україні, Володимир Качкан в одній зі статей писав: «На літературно-перекладацькому та фольклористичному матеріку рідної культури **Мирослав Капій** залишив значний доробок, що, на жаль, цілком або ж майже невідомий культурній громадськості, широкому читацькому загалу» [15, с. 313]. А як педагог виховав він дуже поважних людей — професора з Варшави М. Шегеду, учених з Києва Ярославу та Федора Погребенників [24], інженера з Городенки І. Шостака, лінгвіста-політолога з Косова Й. Перкатюка та інших. Проте справді мало хто знає його фольклорний доробок.

Народився М. Капій 5 травня 1888 р. у с. Коцюбинці поблизу Гусятина на Тернопільщині в учительській сім'ї. Батько директорував, а мати вчителювала в місцевій школі. За політичні переконання влада переводила їх з місця на місце: Іванівка неподалік Тереховлі, Костильники (сучасне звучання Костильники) на Бучаччині... До речі, батька заарештували і заслали в Сибір, до Іркутської губернії, де той відбував покарання. 29 липня 1918 р. М. Капій, перебуваючи в Польщі, звертався до Львова у справі публікування спогадів його батька з 1914—1917 рр.

М. Капій після Тернопільської гімназії навчався у Львівському університеті на відділенні україністики і германістики філософського факультету, закінчивши його 1914 р. З листа до В. Гнатюка від 22 серпня 1918 р. дізнаємося, що того ж року його було покликано на військову службу: «Та прийшла війна — а я служу від 1914 р. — і всьо робилось — я служу при німецьким полку, все далеко від своїх — і думати годі було, щоб щось прочитати.

[...]. От тоді то, ще 1914 — [19]15 [рр..] я дещо прочитав з фольклористики — а відтак пішов в поле і от воюю досі — тепер поки що в шпиталі» [20, с. 303]. Опісля він викладав іноземні мови в гімназіях Тербовлі (до 1928 р.), Лежайська (Польща, 1928—1938 рр.), Відня (до 1945 р.), середній школі Косова. Помер 24 березня 1949 р. в м. Косові (тепер Івано-Франківської обл.) [24]. Аналіз джерел показує, що свою фольклористичну діяльність Мирослав Капій розпочав 1904 р., збираючи колядки, щедрівки, гаївки, казки, демонологічні оповідання в Костильниках на Тербовлянщині. Інший центр його активних польових обстежень — с. Бандрів Ліського повіту Лемківщини (тепер територія Польщі), звідки він подав також цікаві колядки, щедрівки, раритетний зразок пастушої обрядової пісні (1906 р.). Звичайно, його фольклорні стежки пролягали й іншими теренами.

Найбільше привабили М. Капія своєю таємничістю, загадковістю, незвичайністю демонологічні оповідання, яким віддав чимало часу й енергії. Лише опублікованих текстів у двох томах «Знадобів...» В. Гнатюка виявлено 146. У листі до В. Гнатюка від 1 грудня 1907 р. він писав: «Вельмишановний добродію! Посилаю рівночасно частину записаних мною етногр[афічних] матеріалів з 1904—[19]06 рр. для зужитковання Етногр[афічної] комісії. Переважно трактують вони про демонологію та народні вірування. По переписанню надішлю решту записів» [19, с. 170].

Найпоширеніші оповідання, представлені М. Капієм науковому світу, пов'язуються з образом чорта, який вважався причиною всякої біди та нещастя. Згідно з деякими народними творами, чорт — антропологічного походження, здатний перевтілюватися в дитину («Злий дух з дитини») [12, вип. 1, с. 1]. Для цієї істоти властиві незвичайні місця перебування («Чорт у кузні», «Чорт у

арешті») [12, вип. 1, с. 20]. Його дії спрямовані на різні пакості, зло («Чорт спітає коньом гриви», «Чорт обмотує коня посторонками», «Чорт повертає віз») [12, с. 22—23].

Деякі з демонологічних оповідань у записі М. Капія стосуються міфологічного образу страху, що викликає в людини тривогу, неспокій, хвилювання, а то й переляку, оскільки він перебуває в шумній воді, грізно дре дерево, гучно б'є лопатами, з гуркотом меле жорнами, рвучко скидає з людини капелюха, спричинює оніміння людини [12, с. 76—77, 79—80, 83].

Значна кількість фіксацій пов'язується з культом мертвих — комплексом міфологічних уявлень про посмертне існування душ, а також про взаємостосунки живих і мертвих. Тут зустрічаються мерці, які померли своєю смертю, однак з'являються живим у звичних іпостасях — «баба в рантусі», «жінка-небіжка», «вмерлий коханок» [12, вип. 2, с. 11—12, 31—32]. Вони відвідують близьких їм людей («Як умерлий чоловік ходив до жінки», «Небіжка стає у вікні» [12, вип. 2, с. 7, 12]. У записі М. Капія окрему групу становлять демонологічні оповідання про покутників — цикл, пов'язаний з духовною особою (священиком), що морально відповідає за людські провини та гріхи («Піп являється по смерті», «Як піп ходив по смерті», «Мертвий піп відправляє в церкві») [12, вип. 2, с. 50—52].

Перебуваючи у Бандрові, М. Капій не міг оминути збійницької тематики. Оскільки це контактна етнокультурна зона, то тут переплітаються дві фольклорні традиції: з одного боку, досить відчутна словацька, пов'язана з Яношиком, а з іншого — українська, що стосувалася опришків, увінчана Довбушевою славою. Щодо першої, то вона представлена піснею про Яношика, а друга — переказом про Довбушеві скарби, нібито заховані на горі Гадьовій біля Бандрова [21, 19, с. 140].

М. Капія як обдарованого майстра слова цікавила народна пісня, зокрема та, що сягала своїм походженням ще патріархально-родового устрою, основний смисл якої тривалий час залишався тим самим: силою слова і обрядових дій сприяти добробутові селянської родини, пророкувати і вірити у здійснення побажань удачі у веденні господарства, врожаю на полі, гарного приплоду худоби. Такими були, на його переконання, колядки і щедрівки, яких вдало-

ся збирачеві опублікувати близько десяти. Вони містять давні етіологічні мотиви про початок світу («Сидів голубок в тихім Дунаю») [17, т. 1, с. 113]. Інші бувають народною фантазією, коли бажане подається за дійсне, де навіть звичні побутові речі світяться золотом і сріблом («В нашого брата обгороджено» [17, т. 1, с. 120—121], а на ниві — святі орачі («Ти, господару наш, прийди си до нас») [17, вип. 1, с. 127—128]. У колядках Богородиця розмовляє з Ісусом Христом про справи, які турбують і українців («В глибокі долині зізда сі з'явила», «Там на Подолю ясна зоря засвітила») [17, вип. 1, с. 23, 36]. Мати радить своєму синові не брати заміжньої, вдови, а привести в світлицю «гречную панну» («Йа в чистім полю, йа в болонійку») [17, вип. 2, с. 116]. Вшановують у колядках і «старину» («Найсвятіша панна по світу ходила») [17, вип. 1, с. 20—21] традиційним релігійним сюжетом з його пристосуванням до місцевих реалій, передусім народною стилістикою (полоніزمи «чловек», «лужко» та ін., оскільки це запис із Бандрова — контактної українсько-польської зони, і М. Капій як відповідальний збирач був максимально точним, жодним чином нічого не уніфікуючи).

У збірнику «Гаївки» В. Гнатюка опубліковано кілька записів М. Капія з Костильників. До рубрики «теремі» потрапила високохудожня гаївка, в якій у метафоричній формі оспівується дівоча краса, властиво її вбрання, яке готується до «скрині» — важливого атрибута дівчини на виданні:

*Дівочья краса
В меді намочена,
В кирници полочена,
На сонічку сушена,
А заліском фрасована,
А шпильочков зшпилена
Та й до скрині замкнена [6, с. 110].*

Крім цієї, у збірці поміщені ще гаївки про «любка» («По садочку походжаю») та «відданицю» («У городі зілячко») [6, с. 117, 193], у яких звучать шлюбні мотиви, ініційовані дівчиною. До того ж, є вказівки на варіанти, подані до інших творів у записах М. Капія — «Бідоланчик», «Свахи», «Зайчик» [6, с. 33, 78, 122] тощо, проте повних текстів не опубліковано.

М. Капій перший з українських фольклористів записав пастушу обрядову пісню (1906), яку викону-

вали під час весняного вигону худоби. Ці пісні побутовували на Бойківщині, а виявлений зразок походить із західної її частини — с. Воля Липова Сяноцького повіту (тепер територія Польщі) і виконувався на Юрія під час першого вигону худоби на пасовище:

*Дібройом, коровиці, дібройом,
Давайте молока цебройом.
А смільницькі коровиці лучками,
Най дают молока дійничками [14, с. 135].*

М. Капій записував і необрядові пісні. Так, серед них виявлено новотвір — емігрантську пісню про заокеанських заробітчан з України («В Гамериді дроба засипана») [13, с. 780].

У листі до В. Гнатюка від 1 грудня 1907 р. М. Капій просив про вислання йому тих томів коломиїнок, у котрих поміщені його записи з Іванівки та Костильників. Йдеться про другий і третій томи, оскільки перший у нього був [19, с. 170]. Та величезний фольклорний масив М. Капія досі не опублікований і зберігається в архівах ІМФЕ. Зокрема цінна з наукового погляду рукописна збірка М. Капія «Народні пісні та оповідання» [1] (записи 1904—1906 рр., оформлена 1907 р.). Щодо останнього жанру, то текстів тут не виявлено, а пісенний матеріал багатий як за кількістю, так і за географією фіксацій. Сам збирач зазначив: «Зібрані в отсій книжці пісні походять з різних околиць Галичини. А іменно з повітів: Ліського, Сяницького, Тербовельського Брідського, Тернопільського та Снятинського і Збаражського Гр. Кинах. Це й зазначено» [1, арк. 3 зв.].

Увесь пісенний матеріал розміщено в «першому томі» (визначення М. Капія) за жанрами і темами. Деякі колядки переписані ще окремо. Відкриває його розділ «Пісні обрядові». В рубриці «А» знаходяться, як сам озаглавив М. Капій, «колядки з поганським елементом» [1, арк. 6—13]. Ідеться про світські колядки, призначені господарю та його родині, вісім з яких опублікував В. Гнатюк у своєму збірнику «Колядок і щедрівок». Не вийшли у світ «Там на толоці, там на широкій», «Пішов Павлуно гречку косити», «Господароньку, нова світлонька», «Найсвятіша панянка по світу ходила», «Межьи горами, межьи долами», «Красна Мариня вино садила».

Рубрику «Веснянки» представляє собіткова пісня, яку виконували на Івана Купала [1, арк. 22]. М. Капій виокремив з весняного циклу «гагілки» [1,

арк. 155—163]. З п'ятдесяти рукописних текстів жоден повністю не опублікований у збірці В. Гнатюка. А це доволі цікаві варіанти гаївок «Білоданчик», «Ворота», «Льон», «Качур», «Жучок», «Зайчик» тощо.

Для охоплення великого мисиву пісень побутового характеру М. Капій запропонував такі підрозділи: «Пісні життя личнього». «А» («Пісні про кохання» [1, арк. 14 зв.—29 зв.] — «Ой гиля, гиля, гусоньки на став», «Ой зійди, зійди, зірничко вечірня»); «Б» («Сирітські» [1, арк. 30—31] — «Залетіли два голуби з-за гори»). «Пісні про подружжє» [1, арк. 33—37 зв.] найбільше репрезентовані тими, що стосуються теми жіночої долі — «Ой як мене головоїка болит», «Від млина до млина стежейка лежала».

«Вандрівними піснями» вважав М. Капій балади. До деяких з них він зазначив домінуючі мотиви. Так, до балади «Як-ісь хотів, мій миленький, старостів післати» [1, арк. 67—67 зв] надписав «козак вбиває за зраду дівчини», до іншої — «Пішло дівча долинков» [1, арк. 68—68 зв.] «брат мстить зневагу сестри».

До історичних пісень М. Капій відніс козацькі [1, арк. 49—51] («Там на горі жито», «Там на горі сніжок упав»), про опришків [1, арк. 52—54] («Король, Король, що-сь учинив», «Ходить Довбуш по зарінку»), жовнярські [1, арк. 54—58] («Чи будеш, дівчино, за мною тужити»), емігрантські [1, арк. 59—60] («Гамерика є велика», «В Гамерици корчма мурована»).

Таким чином, розглянута рукописна збірка, як і інші опубліковані матеріали, засвідчують, що М. Капій був не просто нагромаджувачем фольклорних джерел, а вдумливим аналітиком. Його жанрово-тематична систематика багато в чому суголосна з сучасною, до того ж, скрупульозно зафіксовані тексти і зараз не втратили наукової вартості. Він заслуговує, щоб про нього було підготовлене фольклористичне дослідження, а рукописна спадщина — публікування.

В історію української культури увійшов **Володимир Левинський** як публіцист, політичний діяч. У радянських довідниках про нього важко знайти хоч якесь повідомлення. Лише в «Енциклопедії українознавства», перевиданій в Україні за роки незалежності, міститься коротенька довідка. Очевидно, через брак інформації його ім'я дослідники сплутали з Володимиром Левицьким (Василем Лукичем, 1856—1938), нотаріусом з Винник, редактором

журналу «Зоря» у Львові. Однак це різні особи. Крім усього іншого, наштовхує нас на цю думку лист В. Гнатюка до Ф. Вовка, писаний зі Львова 18 лютого 1902 р.: «Мій знайомий, Володимир Левинський, правник першого року, прислав мені статтю...» [18, с. 42]. На той час, який зазначено у листі, Василь Лукич (він же Володимир Левицький) був уже відомим громадським діячем, письменником, його ім'я знали в наукових колах. У такому випадку В. Гнатюк не підкреслював би, що це його знайомий і, до того ж, ще студент. Не збігається інформація і за віковим цензом. По-друге, серед низки псевдонімів В. Левицького (Василя Лукича) Володимир Левинський не значиться ні в «Словнику псевдонімів», ні в «Українській літературній енциклопедії». На цьому наголошуємо, оскільки помилкова інформація уже поширилась у сучасних наукових колах і спричиняє чимало плутанини¹.

Отже, Володимир Левинський народився 8 серпня 1880 р. у Дрогобичі (тепер Львівської обл.). Після закінчення Дрогобицької гімназії навчався у Львівському університеті на юридичному факультеті [3, арк. 161]. Член Етнографічної комісії НТШ з 1905 р. Під час Першої світової війни перебував у Відні й Женеві. З 1930 р. проживав у Львові. Помер у Відні 1953 р.

В. Левинський співпрацював з органами преси УСДП — «Воля», «Земля і воля», «Робітник», «Наш голос» у Львові впродовж 1904—1914 рр. Після війни — співробітник у журналах «Нова Україна» в Празі, «Нова культура», «Культура», «Нові шляхи» у Львові. Автор низки праць з політології: «Нарис розвитку українського робітничого руху в Галичині» (1914), «Царская Россия и украинский вопрос», «Народність і держава» (1919) та інших [4, с. 1263].

За роки незалежності України появились поодинокі розвідки про В. Левинського-політолога [22; 16]. Про нього як записувача фольклору нічого не відомо й досі. Позатим у його збирацькому доробку багатий матеріал, який частково опублікований у виданнях НТШ, а значна його кількість залишилася в рукописах.

¹ Таку неточність допущено, зокрема, у виданнях: Листування Федора Вовка з Володимиром Гнатюком. — С. 197; Довідник з історії України / за заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. — К.: Генеза, 2001. — С. 395.

Одні з перших фіксацій усної словесності В. Левинський зробив 1898 р. В «Етнографічних збірниках» у різний час надруковано близько сотні демонологічних оповідань, 50 анекдотів, 12 легенд, 2 народні байки (казки про тварин), збірку приповідок використав у своєму виданні І. Франко, 20 колядок і щедрівок уключив до спеціального випуску В. Гнатюк, а в «Матеріалах до української етнології» опубліковано весільні пісні та обряди із с. Доброгостова. Усі фольклорні матеріали В. Левинський записав у Дрогобичі та Дрогобиччині (Ясениця Сільна, Лікоть (присілок Рибника), Новий Кропивник).

З його доробку першими були опубліковані анекдоти, які ввійшли до Гнатюкового збірника. Їх основу становлять твори на суспільно-побутову тематику про різні соціальні верстви, в яких зображені недоречні вчинки українців, поляків, москалів, жидів, циган [7, с. 183—252]. Оскільки В. Левинський записував у бойківському краю, то і про місцеве населення зафіксовано чимало комічних ситуацій: бойки купили ікони з льоду, поки сиділи за столом у шинку — з ікон лишилася вода («Бойки і святі»); молодий бойко на першому році військової служби, не впізнавши майора, дає йому потримати миску з пирогами («Майор і простий») [7, с. 166—167]. Кілька анекдотів, що їх подав фольклорист, В. Гнатюк відніс до історичних — «Москалі в Галичині», «За дверима в небі» [7, с. 279—280, 282—283], є також група народних творів про дурнів («Шведь циркуликом», «Телеграфом»), одна небилиця («Міняйло») [7, с. 330, 341, 317]. Усі анекдоти В. Левинський записав у Дрогобичі від різних оповідачів, близько десятка — від свого батька.

Із народної прози у записах В. Левинського опубліковано легенди з біблійними сюжетами Старого завіту: «Як повстали гори», «Звідки взялася скринька», «Соломон і його мати» та Нового завіту: «Як згорів Ка», «Андрей і Петро — рибаки» [8, т. 1, с. 18, 46, 47; т. 2, с. 71, 124], а також легенди морально-етичного та філософського характеру. Географічний діапазон записів легенд, у порівнянні з анекдотами, ширший, бо, крім Дрогобича, значаться ще Новий Кропивник та Лікоть (присілок Рибника). Звіриний епос представлений лише двома фіксаціями В. Левинського — про лиса та пса [26, с. 129, 209]. Одна з них — «Перехитре-

ний лис» — єдиний зразок не лише в українській, а й східнослов'янській традиції: лис разом з зайцем утікає від лісничого, хоче обманути лісничого і вбитий (СУС—172). Сюжет іншої також належить до малопоширених.

1902 р. В. Левинський активно включився на заклик Етнографічної комісії записувати демонологічні оповідання. Йому як сумлінному збирачеві фольклорних матеріалів неодноразово надавали грошову допомогу. Так, 1902 р. «з субвенції, признаної соймом на етнографічну експедицію ухвалено В. Левинському в Дрогобичі 50 кор.» [9, с. 19]. 1906 р. йому було виділено кошти на поїздку в бойківські села: Доброгостів, Уличне, Урич, Підгородді, Ямельницю [25, с. 15]. 1908 р. Етнографічна комісія знову вирішила звернутися до керівництва НТШ з проською на виплату підмоги 150 корон для записування місцевих переказів і матеріалів до демонології [10, с. 19]. В. Левинський оправдав довір'я комісії, зібравши близько сотні народних оповідань у Ясениці Сільній, Дрогобичі, Доброгостові та Уличнім. В. Гнатюк опублікував їх у трьох томах «Знадоб...». Вони стосуються різних демонічних істот: чортів, страхів, мерців, опирів, хованців, блудів, вовкулак, відьом та чарівниць, знахарів, хмарників, інклюзників тощо. Своім змістом деякі з оповідань «прикріплюються» до місцевих реалій, топонімів, як, наприклад, «Страх над Ченчею: «Повідають, що в тій Ченши — нечисте місце. Як раз два музиканти в Ясеніці пішли по струни до Борислава, то блуділи, блуділи та й померли» [11, с. 78].

У збирацькому доробку В. Левинського є прислів'я та приказки. Рукописну збірочку з Дрогобича з його фіксацій мав у розпорядженні І. Франко, використавши її в «Галицько-руських народних приповідках, про що зазначив у передмові до першого тому [27, с. 289]. Серед маси паремій назвемо лише кілька: з головним словом «бити» («Ци било, ци не било, а ти тьигни, кобило»); «баба» («Добра баба до поради»), «Бог» («Аби Бог здоров, та й я попри нього»). Цю останню, до речі, нерідко полюбляв використовувати І. Франко у своєму епістолярію.

Значно менше із записів В. Левинського опубліковано пісенного матеріалу. «Поццастило» лише колядкам і щедрівкам. За місцем виконання одна з них «надвірна», що виконується під вікном, і адресується-

ся дівчині, котра чекає гостей у «світличеньці», де на «тисовому столі», «лліному обрусі» стоять пшеничний хліб і мед-вино («Ци спиш в лужечку, гречная пінно») [17, т. 1, с. 12—13]. Колядка парубкові представлена варіантом із Нового Кропивника про парубка, що грає на три труби (золоту, яв орову, роговую). Оригінальною виявляється нагорода від Божої Матері: за те, що він «трубит, ангели будит», вона готова дати «півмісяченька», «півсонінька», «пів сего світа» і ще до того «трубу золоту, панну молоду» [17, т. 2, с. 82—83].

У колядках господарю і господині переважають хліборобські мотиви. У художню тканину народних творів уплітаються як астральні образи — сонце, місяць і дощ у гостях господаря, так і християнські — Мати Божа, святі апостоли («Гей, сходімося, милії браття»), ластівка будить господаря («Защербетала гей ластівонька») [17, т. 2, с. 175—176, 151]. Колоритністю відзначається колядка з Нового Кропивника, адресована господині, — вона, господиня, поважна, «вбирається в дорогий саят», «вбувається» в золоті чобіткє, на ній «хусточка горит без пломени» («А в лузі, в лузі, йа в калиновім») [17, т. 2, с. 221—222]. Образ трьох сіл (із старими людьми, з парубочками, з «відданицями») зафіксований у колядці з Ліктя, призначеній орендареві («Ци дома, дома орендароньку») [17, т. 2, с. 164].

Не залишав поза увагою В. Левинський і короткі величальні пісеньки, які виконувалися як поколядь. Із його записів до Гнаткового збірника увійшли два тексти, адресовані господареві, один — дівчині. Зазвичай, у них бажалося здоров'я, достатку, доброго врожаю — «в полю полон зо всіх сторон», «густі копи, а рясні снопи», «світлоє стебло й золоте зерно». Своєрідний бойківський колорит передають завершальні слова поколяді: «Вже-смо то вам вищербетали, Як ластівонька в гонтовім дому, Як соловієць в вишньовім саду, Як перпелонька близь бережонька» [17, т. 2, с. 286—287, 291, 301]. Окрему групу у записах фольклориста становлять віншівки господареві, парубкові та одна жартівлива [17, т. 2, с. 304, 308, 311, 318].

В. Левинський записав бойківське весілля у Дробогостові на Дрогобиччині, яке опублікував В. Гнатюк у «Матеріалах до українсько-руської етнології» (1908) [5, с. 101—120]. Збирач зафіксував етапи

весільної драми: запросини на весілля, вінкоплетення, випікання короваю та інші, зазначивши, що «рівночасно, як у молодій плетуть вінці, у молодого чинет коровай». Пісні до вінкоплетення кількісно переважають коровайні. В одній з них привертає увагу образ збору «Ой збори, збори суботній! А хто є те, зборочку, тут зібрав? — Збирала мене молода І задавала зборову роботу — Хрещечий бервінок рівнати, Два вінки — віночки увивати» [5, с. 106]. Група народних творів виконується до страв як подяка кухаркам. Частково у весільних піснях збереглися давні мотиви «відрубання коси («взели косичку під мечі»), шлюбної ночі в коморі «на житній соломі», що символізує життя, продовження роду тощо.

В архівосховищі ІМФЕ в Києві зберігаються фольклорні матеріали В. Левинського [2]. Це здебільшого народні пісні — балади (отруєння невістки і сина, невістка-тополя, Бондарівна), пісні про кохання: нерозділене кохання («За горою вишенька, за другою дві»), зрада дівчини («Ой дівчина по гриби ходила», «Ой піду ж я попід гай зелений»), родинно-побутові: чоловік-нелюб («В поли, там моя дівчина»), жартівливі (про кумів, про смаровоза у дорозі, про бабу, що пішла по гриби). Низку жовнярських пісень у записах В. Левинського становить тематика про новобранців («Не сам іду у катуни»), воєнні події та смерть жовніра («Ой на горі жито», «Ой устань, устань, жовнір молоденький»).

З народної прози у вказаному фонді знаходяться фантастично-пригодницькі казки, у яких ідеться про різні пригоди братів, що перетворилися в орлів («Йіден отиць мав три сини і єдну доньку»), подорож парубка з цісаревою дочкою, пошук чарівних перснів («Йіден пан мав сина...»), про трьох синів («Був їден отець, мав три сини»). Серед фольклорних матеріалів є низка анекдотів («Пішов раз їден лісничий на засідку», «Наймив раз їден пан косарів траву косити», «Зламалася віра» та інші), дитяча надокучлива казочка «Скажу я вам байку». Часовий діапазон фіксацій, збережених в архівосховищах, — 1898—1903 роки, місце запису — Дрогобиччина.

Фольклорні записи В. Левинського відзначаються різножанровістю, багатством мотивів, образів, що представляють малодосліджений бойківський регіон. Чітка паспортизація кожного народ-

ного твору, здебільшого дотримання акцентуації як у друкованих, так і в рукописних матеріалах, за-свідчують відповідність тим вимогам, які ставила перед збирачами Етнографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка.

Обидва дослідники своєю наполегливою працею представили фольклор з різних регіонів України (Бойківщини, Поділля, Покуття, Лемківщини), збагативши серійні видання Наукового товариства прекрасними автентичними матеріалами. І хоча наукові інтереси представлених особистостей різно-сторонні і не обмежувались тільки збиранням на-родної поезії. Однак ми свідомо зосередились якраз на тих фактах їхньої діяльності, які тісно пов'язані з фольклористикою, і є найбільш актуальними, але досі залишалися маловивченими, а то й зовсім по-збавлені уваги дослідників. Позатим їхня активна діяльність у сфері фіксування усної словесності роз-криває вагому сторінку в історії української фоль-клористики. Їхніми записами користуються і дони-ні дослідники усної словесності, завдяки пильному та відповідальному упорядникові збірок, яким був В. Гнатюк, що вказував ретельно прізвища усіх, хто подавав йому свої матеріали.

- [Капій М.] Народні пісні та оповідання. Пісні та коло-мийки (без мелодій). Обрядові, історичні, родинно-по-бутові та інші / збір. М. Капій в Галичині. 1904—1906 рр. // Наукові архівні фонди рукописів та фоно-записів ІМФЕ імені М. Рильського НАН України. — Ф. 28—3. — Од. зб. 185. — 178 арк.
- [Левинський В.] «Сумно мені, сумно». Пісні, співанки, оповідання. Родинно-побутові, жовнярські, жартівливі пісні / зап. В. Левинський у Дрогобичі 1899—1903 // Наукові архівні фонди рукописів та фонозаписів ІМФЕ імені М. Рильського НАН України. — Ф. 28—3. — Од. зб. 79. — 91 арк.
- Університет ім. Яна Казимира. Юридичний факультет. Головний каталог студентів // Державний архів Львів-ської області. — Ф. 26. — Оп. 15. — Од. зб. 115.
- [Без автора]. Левинський В. // Енциклопедія українознавства / перевидання в Україні. — Львів, 1994. — Т. 4. — С. 1263.
- Бойківське весіле в Доброгостові Дрогобицького пові-та / зап. В. Левинський // Матеріали до українсько-руської етнології. — 1908. — Т. 10. — С. 101—120.
- Гайки / збір. В. Гнатюк; мелодії схопив на фонограф О. Роздольський, списав Ф. Колесса // Матеріали до української етнології. — 1908.
- Галицько-руські анекдоти / збір. В. Гнатюк // Етногра-фічний збірник — Львів, 1899. — Т. 6. — XII, 370 с.
- Галицько-руські народні легенди. Т. 1 / збір. В. Гна-тюк // Етнографічний збірник. — 1902. — Т. 2. — С. 18, 46, 47, 71, 124.
- Засідання Етнографічної комісії від 13 жовтня 1902 р. // Хроніка НТШ. — 1902. — Ч. 12. — Вип. IV. — С. 19.
- Засідання Етнографічної комісії від 14 травня 1908 р. // Хроніка НТШ. — 1908. — Ч. 35. — С. 19.
- Знадоби до галицько-руської демонології / збір. В. Гна-тюк // Етнографічний збірник. — Львів, 1904. — Ч. 15. — 272 с.
- Знадоби до української демонології. Т. 2 / збір. В. Гна-тюк // Етнографічний збірник. — Львів, 1912. — Т. 33. — Вип. 1. — XLII, 237 с.; Т. 34. — Вип. 2. — XXIV, 280 с.
- Історичні пісні / упоряд. І.П. Березовський, М.С. Ро-діна, В.Г. Хоменко (тексти); А.І. Гуменюк (мелодії); відп. ред. М.Т. Рильський. — К.: Вид-во АН УРСР, 1961. — 1068 с.
- Календарно-обрядові пісні / упоряд., вступна ст. та при-міт. О.Ю. Чебанюк. — К.: Дніпро, 1987. — 392 с.
- Качкан В.А. Из забуття — на царину рідної культури (Мирослав Капій) / В.А. Качкан // Українське на-родознавство в іменах: у 2 ч. — К.: Либідь, 1994. — Ч. 1. — 336 с.
- Кобута Л.П. Сутність і особливості соціал-демократії у політичній концепції Володимира Левинського. — Івано-Франківськ, 2006.
- Колядки і щедрівки. Т. 1; Т. 2 / збір. В. Гнатюк // Етнографічний збірник. — Львів, 1914. — Т. 35. — XXIV, 270 с.; Т. 36. — XV, 380 с.
- Лист В. Гнатюка до Ф. Вовка від 18 лютого 1902 р. / Володимир Гнатюк // Листування Федора Вовка з Володимиром Гнатюком / упоряд. та комент. В. На-улка, Н. Руденко, О. Франко. — Львів; Київ, 2001. — 216 с.
- Лист М. Капія до В. Гнатюка від 1 грудня 1907 р. / Мирослав Капій // Гнатюк В. Документи і матеріа-ли / [упоряд. Ярослав Дашкевич, Олег Купчинський, Микола Кравець, Діана Пельц, Анатолій Сисець-кий] / Володимир Гнатюк. — Львів, 1998. — 468 с.
- Лист М. Капія до В. Гнатюка від 22 серпня 1918 р. / Мирослав Капій // Гнатюк В. Документи і матеріа-ли / [упорядн. Ярослав Дашкевич, Олег Купчинський, Микола Кравець, Діана Пельц, Анатолій Сисець-кий] / Володимир Гнатюк. — Львів, 1998. — 468 с.
- Народні оповідання про опришків / збір. В. Гна-тюк // Етнографічний збірник. — Львів, 1910. — Т. 26. — XVII, 354.
- Олексюк М. Володимир Левинський. При світлі но-вого дня / М. Олексюк // Наука і суспільство. — 1992. — № 8.
- Погребенник Ф. Наш земляк-перекладач «Демо-на» // Вільне життя. — 1964. — 18 грудня.
- Погребенник Ф.П. Капій Мирослав Дмитрович // Українська літературна енциклопедія. — Т. 2. — С. 404—405.

25. Справозданє з етнографічної екскурсії // Хроніка НТШ. — 1906. — Ч. 28. — С. 15.
26. Українські народні байки (звіриний епос) / збір. В. Гнатюк. — Т. 1—2 // Етнографічний збірник. — Львів, 1916. — Т. 37—38. — LVI, 559 с.
27. Франко І. Передмова до першого тому // Галицько-руські народні приповідки : у 3-х т. / збір., упоряд. і поясн. др. Іван Франко ; 2-е вид. [упоряд. С.М. Пилипчук]. — Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. — Т. 1. — 832 с.

Hanna Sokil

ON GALICIA IN MYROSLAV KAPYIY'S
AND VOLODYMYR LEVYNSKY'S
FOKLORE STUDIES

Myroslav Kapyi's and Volodymyr Levynsky's names are rather less known to wide public inspite the fact that those researches had made quite a significant contribution into Ukrainian science. Their folklore notes and recordings from Galicia had be-

came a lot of valuable data to Shevchenko Scientific Society's editions of late XIX and early XX cc. and archival stores that enabled the possibility to expand understanding of the region.

Keywords: folk recordings, Galicia, region, folk songs, variants, motives.

Ганна Сокил

ГАЛИЧИНА В ФОЛЬКЛОРИСТИЧЕСКИХ
ИССЛЕДОВАНИЯХ МИРОСЛАВА КАРПИЯ
И ВОЛОДИМИРА ЛЕВИНСКОГО

Имена М. Капия и В. Левинского малоизвестны общественности, несмотря на сделанный ими существенный вклад в украинскую науку. Их фольклорные записи в Галичине пополнили издания Этнографической комиссии Научного общества им. Шевченко конца XIX — начала XX века и архивные фонды, что дало возможность расширить представления об этом регионе.

Ключевые слова: фольклорные записи, Галичина, регион, народные песни, варианты, мотивы.